

26. 7. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Osvobození na pojistném, aneb když stát neumí do padesáti počítat

V současné době se již onemocnění Covid-19 nedostává takové mediální pozornosti, jako tomu bylo před nedávnou dobou. Následky, nejen zdravotního charakteru, si však celá společnost nese dodnes. V reakci na nepříznivou ekonomickou situaci vyvolanou utlumením ekonomických aktivit v rámci celé společnosti vlivem pandemie Covid-19 byla v České republice přijata řada opatření, která měla za cíl neblahou situaci řešit. Mezi přijatá opatření lze zařadit mimo jiné i program Antivirus, o kterém jsme psali článek již v minulosti.

Stát na podporách v rámci pandemických opatření vyplatil značné finanční prostředky, aniž by v daném čase jakkoliv kontroloval oprávněnost jejich čerpání. Po odeznění pandemie se však stát ze svého spánku probudil a začal oprávněnost čerpání výhod kontrolovat.

Tento článek se zabývá problematikou zákona č. 300/2020, o prominutí o prominutí pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti placeného některými zaměstnavateli jako poplatníky v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 (dále jen „**Zákon**“). Zákon umožňoval menším zaměstnavatelům snížení vyměřovacího základu zaměstnavatele za podmínek a ve výši stanovené tímto zákonem. Jak již bylo uvedeno, tento zákon cílil na menší zaměstnavatele, tedy zaměstnavatele s 50 a méně zaměstnanci, což vyplývá z ust. § 2 odst. 1 písm. a) Zákona. Jen těmto bylo umožněno svůj vyměřovací základ za splnění dalších podmínek snížit.

Zaměstnavatelé po přijetí Zákona uplatňovali snížený vyměřovací základ bez jakékoliv zpětné vazby od příslušných okresní správ sociálního zabezpečení (dále jen „**správa**“). Po odeznění působení pandemie se správa uchýlila k provádění kontrol, a to i ve vztahu k uplatňování snížených vyměřovacích základů jako tomu bylo v případě, se kterým se naše advokátní kancelář v rámci své praxe setkala.

Kontrolou v období února až března 2021 bylo u zaměstnavatele zjištěno, že zaměstnavatel v měsících červenec a srpen 2020 uplatnil snížení vyměřovacího základu zaměstnavatele dle zákona o prominutí pojistného. Správa dále učinila zjištění, že jeden zaměstnanec měl u zaměstnavatele založeny dva vztahy, na hlavní a vedlejší pracovní poměr. Podle názoru správy nárok na prominutí pojistného za uvedené kalendářní měsíce července a srpna 2020 zaměstnavateli nevznikl, neboť nesplnil podmínku nároku na prominutí pojistného danou ustanovením § 2 odst. 1 písm. a) zákona o prominutí pojistného, když počet jeho zaměstnanců v pracovním poměru účastných nemocenského pojištění v posledním dni kalendářního měsíce července a srpna 2020 činil více než 50, konkrétně 51 zaměstnanců v měsíci červenci 2020 a 51 zaměstnanců v měsíci srpnu 2020. Na základě výsledků kontroly vystavila správa na dlužnou částku pojistného platební výměr. Ve výměru podle ustanovení § 104c zákona č. [582/1991](#) Sb. uložila zaměstnavateli povinnost uhradit dlužné pojistné zjištěné za kontrolované období a penále z dlužného pojistného vypočtené k datu úhrady dlužného pojistného. Pochybení zaměstnance tedy podle správy spočívalo v tom, že sice zaměstnával 50 fyzických osob, ale měl vlastně 51 zaměstnanců.

Proti platebnímu výměru podal zaměstnavatel odvolání, o kterém Česká správa sociálního

zabezpečení (dále jen „**ČSSZ**“) rozhodla tak, že jej zamítla a platební výměr potvrdila, přičemž užila totožného odůvodnění jako správa. **Oba orgány veřejné moci uzavřely, že zaměstnanec, jež byla u zaměstnavatele zaměstnán na dva pracovní poměry (hlavní a vedlejší) je považován z pohledu Zákona za 2 zaměstnance.** Proti rozhodnutí ČSSZ následně zaměstnavatel podal správní žalobu. V rámci této žaloby bylo argumentováno zejména zněním ust. § 2 odst. 1 písm. a) Zákona:

Nárok na prominutí pojistného za kalendářní měsíc má zaměstnavatel, jestliže počet jeho zaměstnanců v pracovním poměru, kteří jsou účastni nemocenského pojištění, nepřesahuje v posledním dni kalendářního měsíce 50.

Podle názoru zaměstnavatele vyjádřeného v žalobě je přípustné za jednoho zaměstnance podle Zákona považovat pouze jednu fyzickou osobu v pracovním poměru, třebaže je zaměstnána na více pracovních poměrů. Tuto argumentaci potvrzuje rovněž znění ust. § 6 zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoník práce, které stanoví, že „*zaměstnancem je fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu.*“ Pojem zaměstnanec je tedy vymezen pomocí hlavního znaku v podobě fyzické osoby, přičemž Zákon tento znak následně blíže specifikuje. Část ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o prominutí pojistného: „*kterí jsou účastni nemocenského pojištění*“ je větou vedlejší přívlastkovou, jenž rozvíjí podstatné jméno „zaměstnanců“. Aby bylo možné zaměstnance v pracovním poměru započítat do limitu obsaženého v citovaném ustanovení, je potřeba, aby měl určitou kvalitu, kterou je podle Zákona právě jeho účast na nemocenském pojištění. Výklad přijatý správou a ČSSZ, že se do limitu započítává každá účast na nemocenském pojištění, nebyl podle zaměstnavatele přípustný, protože žádná část citovaného ustanovení neindikuje, že by se počtem zaměstnanců měl rozumět počet pracovních poměrů.

Argumentace zaměstnavatele byla dále rozvinuta v tom směru, že předmětné ustanovení zákona o prominutí pojistného neobsahuje žádný neurčitý právní pojem ani jím není správnímu orgánu dán prostor pro správní uvážení. Z tohoto důvodu bylo nutné interpretaci citovaného ustanovení ze strany ČSSZ považovat za chybnou a platební výměr a napadané rozhodnutí v jejím důsledku za nezákonné.

Zaměstnavatel ve své žalobě dále uvedl, že ČSSZ a správa zvolily ve svých rozhodnutích výklad ustanovení, který se neslučuje se zásadou enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí zakotvenou v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. ČSSZ svým nezákonným rozhodnutím fakticky zpřísnila podmínky pro prominutí pojistného nad rámec Zákona. ČSSZ a správa ad hoc suplovaly moc zákonodárnou, což je v demokratickém státě se zakotvenou dělbou moci nepřijatelné. Rozhodnutí ČSSZ rovněž vykazovalo prvky svévole, kterou Ústavní soud „*vyložil ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s provedenými skutkovými a právními zjištěními, dále ve smyslu nerespektování kogentní normy, interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je právě i přepjatý formalismus), jakož i interpretace a použití zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsenzuálně přijímaném významu, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy.*“ [1] Tím, že ČSSZ interpretovala pojem zaměstnanec odlišně od konsenzuálního významu, se dopustila podle názoru zaměstnavatele zmíněné svévole, kterou není možné tolerovat.

Správní soud na podkladě žaloby rozhodl tak, že rozhodnutí ČSSZ zrušil a vrátil jí věc k dalšímu řízení, přičemž plně přisvědčil argumentaci zaměstnavatele. Za jádro sporu v odůvodnění rozsudku označil především otázku, *jak mají být počítáni zaměstnanci v pracovním poměru, kteří jsou účastni nemocenského pojištění.* Soud shrnul, že zaměstnavatel zastával názor, že rozhodující je počet zaměstnanců jako takových, a že ČSSZ měla za rozhodující počet úvazků (pracovních poměrů). Soud své rozhodnutí odůvodnil tak, že

- i. podle § 5 odst. 2 Zákona, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, postupuje se podle zákona č. [589/1992](#) Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Ani v jednom z těchto zákonů nejsou pravidla „počítání zaměstnanců“ upravena;
- ii. podle § 6 zákoníku práce je zaměstnancem fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu.
- iii. **z gramatického a systematického výkladu sporného ustanovení plyne, že rozhodující je počet zaměstnanců, přičemž se počítají jen ti, kteří jsou a) v pracovním poměru (tzn. nikoliv v jiném pracovněprávním vztahu) a kteří jsou současně účastni nemocenského pojištění (tzn. splňují podmínku místa výkonu zaměstnání a rozhodného příjmu, a to případně i v souhrnu příjmů z více zaměstnání malého rozsahu);**
- iv. učiněné závěry soudu potvrzuje i teleologický a historický výklad sporného ustanovení spočívající v posouzení okolností přijetí zákona o prominutí pojistného v době pandemie nemoci Covid 19 a jeho proklamovaného cíle, tj. pomoci menším zaměstnavatelům, u kterých byla potřeba zajistit stabilitu zaměstnanců v pracovním poměru.
- v. je nabíledni, že rozdělení zaměstnavatelů na menší a větší bylo zamýšleno s využitím kritéria počtu samotných dotčených (zákonem nepřímo podpořených) fyzických osob - zaměstnanců, a to bez ohledu na to, jaký počet pracovních poměrů u konkrétního zaměstnavatele měli.

Závěrem odůvodnění soud konstatuje, že stěžejní východisko správních orgánů je chybné a bez ohledu na počet úvazků zaměstnance je nutno jej pro účely podmínky § 2 odst. 1 zákona o prominutí pojistného počítat jako jediného zaměstnance. Do celkového počtu zaměstnanců se tedy podle Zákona započítávají jednotlivé fyzické osoby zúčastněné na nemocenském pojištění, jež jsou v pracovním poměru vůči zaměstnavateli.

Z výše uvedeného vyplývá, že orgány veřejné moci mnohdy postupují na základě výkladových stanovisek svých nadřízených správních úřadů, aniž by je jakkoliv kriticky hodnotily, což vytváří situace, že se nepodřízené subjekty musejí domáhat svých práv u nezávislých soudů namísto toho, aby výklad právních norem nebyl jen slepě přebírán.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Jakub Souhrada

REZNICEK & CO.

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 8.1.2019, sp.zn. III. ÚS 1336/18)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)